

V-VI. — El CSIC decidí, no fa molt de temps, de crear a Madrid, sota la direcció del Dr. P. Lain Entralgo, una Secció d'Història de la Medicina, que s'ha consolidat ràpidament fins a erigir-se, ara de poc, en Instituto Arnaldo de Vilanova. Aquest grup d'investigadors, en col·laboració amb especialistes del Centre i Sud d'Amèrica, publica semestralment, des de 1949, uns «Archivos Iberoamericanos de Historia de la Medicina», en el primer número dels quals el secretari de redacció, Sr. J. A. Paniagua, ha publicat dos excel·lents treballs arnaldians. L'un consisteix en una versió castellana, precedida d'una petita nota preliminar, del breu tractat *Cautelae medicorum*, original d'Arnau — com ja adverteix — només en la seva primera part. L'altre és un estudi bastant extens de la doctrina mèdica continguda en l'*Introductorium medicinalium speculum*, on Arnau de Vilanova, seguint les petjades de Galè, es presenta com el primer expositor d'una Patologia general en el sentit més rigorós del mot. Esperem que el Sr. Paniagua ens donarà encara altres bons estudis sobre el nostre gran metge de l'Edat Mitjana.

Joaquim CARRERAS i ARTAU

Bergnes de las Casas, helenista y editor (1801-1879), por SANTIAGO OLIVES CANALS.

Con un prólogo de JORGE RUBIÓ y BALAGUER. Barcelona, Instituto Antonio de Nebrija : Escuela de Filología (CSIC), 1947. XLII + 298 pàgs. + 4 làms. («Publicaciones de la Escuela de Filología de Barcelona», Filología Clásica, V.)

Gràcies a aquest estudi d'una de les figures associades amb més noble caràcter al renaixement de l'hellenisme a Catalunya, posseïm una visió clara, no sols del petit món de l'editorial romàntica barcelonina, sinó, en molts detalls, del mateix moviment cultural desenrotllat a Barcelona i fora d'ella durant el segle XIX. Vet aquí el triple mèrit de l'obra del Prof. Olives, investigador de sòlida formació, precís i escrupolós en les seves recerques i apreciacions. El mestre Rubió i Balaguer ha situat, en unes pàgines sovint emocionades i sempre riques d'observacions i dades, el panorama intel·lectual d'aquella època sota la llum d'una evocació personal i del sentiment quasi familiar de la seva generació, com a fill del més famós dels deixebles d'Antoni Bergnes de las Casas : el seu pròleg és una peça antològica.

El Sr. Olives ha dividit l'estudi de Bergnes en tres parts, corresponents a la biografia, a l'hellenista autodidacte, a l'editor romàntic. Si ja als ulls de la generació de Rubió i Balaguer es convertia Bergnes de las Casas en una figura simbòlica, per a nosaltres era poc més que un nom rodejat de prestigis mítics. Abans que se n'apoderés la llegenda, el Sr. Olives li torna la seva dimensió humana, històrica i cultural, malgrat l'escassetat de fonts bio-bibliogràfiques, utilitzades ací de manera exhaustiva. Només l'arxiu general de la nostra Universitat, actualment tancat, no ha pogut ésser posat a contribució ; sens dubte guarda dades importants. No ens trobem, és clar, davant d'un simple esbós biogràfic. El món en què es desenvolupa l'activitat de Bergnes supera, en extensió i profunditat, el clos local ; es desplega, de vegades, sobre diversos indrets de l'àrea peninsular i penetra, encara, no rarament, l'àmbit europeu. El llibre del Sr. Olives representa, per tant, una notable contribució a la coneixença de la història de l'hellenisme espanyol en la seva època heroica i en les seves relacions amb els orígens de l'*Altertumswissenschaft*.

Aquest aspecte de Bergnes com a hellenista i com a patriarca dels estudis hellènics a Espanya és el que el Sr. Olives, professor de Grec a l'Institut Balmes de Barcelona, tracta potser amb més espontaneïtat i afecte, després de traçar una admirable síntesi de la tradició hellenista al nostre país a partir de la floració d'Alcalà, Salamanca, València i Barcelona. La ressenya de les obres didàctiques de Bergnes, comparades amb les coetànies existents a Europa, i la història del seu professorat exercit en la naixent vida universitària barcelonesa, un cop extingida la Universitat de Cervera, formen un dels atractius del llibre.

Amb tot, gairebé la meitat del volum està dedicat a l'estudi de Bergnes com a editor romàntic. No era una tasca fàcil reconstruir la bibliografia de la producció editorial que Bergnes va dirigir de 1830 a 1843; el Sr. Olives ens n'ofereix un inventari de 265 números, incloses les obres escrites o traduïdes per Bergnes, encara que no publicades per ell. No és una catalogació passiva i purament tècnica, sinó enriquida amb tota mena de comentaris i suggerències que arriben a reconstruir sovint tota la vida del llibre. És curiós que no publicués en la seva editorial cap obra grega o llatina, ni un sol títol relacionat amb l'antiguitat clàssica; hi figuren els clàssics moderns i, en considerable preferència, els moderns coetanis — és a dir, gairebé totes les novel·les característiques del romanticisme — i, encara, diverses obres no literàries.

Quant a obres publicades en català, registrem un sol títol, d'especial relleu en la història de la Renaixença, sortit tres anys després de la publicació de l'oda d'Aribau: *Lo Nou Testament de Nostre Senyor Jesu-Christ; traduit de la vulgata llatina en llengua catalana, ab presència del text original* (1836), versió estampada a Londres per primera vegada el 1832. ¿Quina actitud observà Antoni Bergnes davant del fenomen cultural que té en la data del 1839 un dels moments més significatius? Com a únic escrit seu en català assenyala el Sr. Olives el «Prolech» de vuit pàgines a les *Poesias Catalanas* del seu nebot Frederic Soler (Barcelona 1875). Només trobem alguna lleu al·lusió al problema en les pàgines del Sr. Olives. En definitiva, creu aquest en una actitud de total inhibició (pàg. 41), fundant la seva opinió en unes paraules que Víctor Balaguer posa en boca de Bergnes en una carta de 1893 adreçada a M. Urgell. El Sr. Rubió interpreta diversament el sentit de les declaracions (pàg. XI). Ens hauria plagut que el Sr. Olives hagués afrontat amb insistència la qüestió, prenent com a punt de partida el fet significatiu — observat pel mateix autor — que el nom de la raó social «Imprenta de A. Bergnes y Cia.» figurei al peu de cada número de la primera època d'«El Vapor», el periòdic que tanta influència va exercir en el nostre renaixement literari.

L'obra, impecablement presentada i ornada amb nombrosos gravats i làmines, duu un índex complet de noms ben classificats segons una rigorosa distribució tipogràfica.

Miquel Dolç

Langue et littérature d'oc, par ANDRE GOURDIN. Paris, Presses Universitaires de France, 1949. 128 pàgs. («Que sais-je?», CCCXXIV.)

El propòsit d'aquest petit estudi és evidentment donar al lector francès mitjà actual un mínim de coneixements sobre una llengua i una literatura que, malgrat els accidents dramàtics de llur història i l'abassegadora expansió